

Tone Cevc

ARHITEKTURNO IZROČILO
PASTIRJEV, DRVARJEV IN OGLARJEV NA SLOVENSKEM
KULTURNOZGODOVINSKI IN ETNOLOŠKI ORIS

Ljubljana, Državna založba Slovenije 1984, 313 strani,
nemški povzetek, ilustracije.

Čeprav že nekoliko pozno, saj je delo, ki ga ocenjujemo, izšlo že leta 1984, še vedno ni prepozno, da ta dolg avtorju poravnamo. Tone Cevc je knjigo *Arhitekturno izročilo pastirjev, drvarjev in oglarjev na Slovenskem* izdal v Ljubljani pri Državni založbi Slovenije. Obsega 313 oštevilčenih strani, 409 grafičnih prilog, poleg oštevilčenih opomb pa so dodani še seznam literature s 131 naslovi, mali slovar Narečnega in strokovnega besedja, sinopsis in prevod podpisov pri grafičnih prilogah v nemščini, seznam zemljepisnih imen v obliki stvarnega kazala in navedbe avtorjev grafičnih prilog. Knjigo je grafično oblikoval arh. J. Suhadolc, izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Znanstveno raziskovalni center, inštitut za slovensko narodopisje) in denarno podprla Kulturna skupnost Slovenije.

Avtor obravnava v knjigi tisti del občasno naseljenih bivališč na Slovenskem, ki izhaja iz povsem uporabnih potreb in iz želja, da bi si človek ustvaril primerno oblikovano okolje, v katerem živi že od pradavnine. Čeprav je na prvi tekstovni strani, kjer je uokvirjeno slovensko ozemlje, le majhen del šrafiran, kar pove, da je

v okviru celotne Slovenije obdelan in raziskan le manjši del, naslov knjige obeta mnogo več. Morda so to res najznačilnejši predeli, vendar se take stavbe pojavljajo tudi na prezrtem jugu, na povsem neobdelanem jugovzhodu in na slovenskem Koroškem. Tudi koroških pokrajin v Avstriji se je avtor dotaknil le v Ziljski dolini. Tako se zdi, da je avtorju ostal še precejšen neobdelan del, ki prav tako zasluži enako znanstveno obdelavo, kakršno je posvetil severozahodnem delu Slovenije.

Avtor že tri desetletja raziskuje vse vrste občasno naseljenih stavb, v pričujočem delu pa je izločil smiselno celoto in obravnaval predvsem pastirsko arhitekturo. Drvarskim in oglarskim naseljem je posvetil le štiri strani, čeprav hkrati pravi, da so leta 1826 imeli na Jelovici kar 838 kopišč, kar pomeni, da je bilo tudi mnogo oglarskih in drvarskih naselij skritih po gozdovih. Prav povojna leta pa so prinesla toliko izboljšav in sprememb, da gozdnim delavcem ni bilo več potrebno bivati v gozdovih v drvarskih in oglarskih kočah, kar je seveda povzročilo propad teh stavb. Zadnje so se ohranile na Pokljuki, Jelovici, na Dleskoviški planoti in v Klinu nad

Kamniško Bistrico. V tem pogledu delo prinaša vrsto novih spoznanj, slabemu poznavanju o tej zvrsti arhitekture pa ponuja tudi mnoge nove podatke, ocene in nekaj analitičnih spoznanj. Posebej je dragocena topografska dokumentacija, ki je bila izhodišče raziskovalčevega dela.

Vrsta tipoloških členitev je bila osnovni cilj raziskav, o čemer priča tako imenovana »sklepna tipologija«. Doslej so se vse tipološke raziskave opirale na geografske, socialne in funkcionalne vrednosti. Pri T. Cevcu pa sledimo uvajanju tipoloških členitev po posamičnih sestavinah stavbarstva, tj. načinu gradnje, gradbenih materialih, konstrukciji stavb itn. Vse našete sestavine tipologije so etnologi obravnavali le kot dokumentacijski material, ki pa ni bil uporabljen kot osnova za primerjalne raziskave. S tem je raziskovalec posegal v arhitekturno vedo, geografijo itn.

Besedilo je napisano zelo berljivo in tako je problematika približana širšemu krogu bralcev. Delo je pomemben prispevek k poznavanju splošne in tehniške kulture in k uveljavljanju slovenskih dosežkov v evropskem okviru.

Majda Fister